

Hulenes mystikk

•• Sagn og minner bevarer ting som har hendt, former dem om som i et hulespeil til det ugjenkjennelige.
•• Besteforeldre har i parafinlampens skjær fortalt historiene videre.

I min familie var det mange sjøfolk. Og min bestefar kunne fortelle om kyndige skipperer som i sene netter kom glidende over bukta der flåten til landsdelens forsvar i hundrer av år hadde ligget. Mange av fortellingene var om folk som kunne mer enn sitt Fadervår. Det var om trollkarer, overnaturlige vesener og fanden sjøl. Det var historier om skjulte skatter. Om spøkeriet på Skippingskogen, en romantisk og ikke uinteressant kommentar til stedets faktiske historie.

Beretningene som er knyttet til hulene gir et trekk som også er viktig. Fremmedes handel og vandel med bønderne og smuglingen som fulgte med. En særstilling her har den merkelige «Refsneshula» som opprinnelig var meget større, da den i senere tid er styrtet sammen.

VOKTET AV DRAGE

Etter er tradisjon som har holdt seg helt til det siste, vaktet en drage over nedgangen til rommet under den hulen som vi ser idag.

En som kaltes for «Harvekroken», en husmann som bodde i «Berjer-hytta» skal for omkring hundre år siden ha sett den. Han skildret den som en stor «orm» med rødt ildsvelg. Foruten at Olav Trygvasson holdt til i «Refsneshula», skal også krigere fra den senere tid ha benyttet den. Også de bønderne som

SKJULESTED: Som mange av Jeløys huler har «Refsneshula» fungert som skjulested. Men idag er det ingen drage som vokter over inngangen. FOTO: GEIR HANSEN

overfalt Karl VII's dragoner på slettene under.

Falskmyntnere skal ha arbeidet her, bl. a. et par karer som hørte hjemme på Kubberød, hvor falske penger i vår tid er funnet hengende i snorer bak panelet.

HELT TIL TORDERØD

I folkefantasiaen var «Refsneshula» fantastisk stor. Den som fulgte de lønnelige sjakter helt ut, kunne høre folk tale sammen på Torderød gård. Andre har påstått at den rakk til Orkerød.

Det var flere huler som vi som gutter streifet rundt til for å utforske. «Refsneshula» som ligger straks opp for Ila var vi redde for å gå inn i. Vi hadde hørt så mye om den.

Uten tvil har «Refsneshula» og hula på Rødsåsen og kanskje også de to ved Reier og på Bjørnåsen, gjort tjeneste som skjulesteder. Først under sjørøveriet som var alminnelig her da skipsflåten forfalt i det 15. århundre, så under handelen med tyskere og hollendere.

En egen plass i folkeminnet inntar distriktet nord for Kongshavn. Her ligger «Stormyra» som ved graving engang viste seg å inneholde betydelige båtrester. Sagn om gjenferd, blå lys i bakken og uro mot høststormer er også knyttet til stedet.

Magnus Bugge som eldre mennesker vil huske som bybud Bugge bodde i Bråtengata. Han døde i 1936 i sitt 97. år. Han trodde fullt og fast på alt det han mente å ha sett og opplevd. Han fortalte:

Reier var en rar gård. Nesten farlig å komme dit. Ved alléen sto det tidligere noen store trestolper, og i dem hang det en grind. Straks det ble mørkt om kvelden, stod det en skikkelse bak hver stolpe innenfor grinda. Noen påsto at de hadde hodet under armen. De gjorde ikke noe, bare stod der, men jeg skal si jeg var lett på foten når jeg om kvelden skulle hjem fra Kubberød. Nede på gården lyste det en gang i alle vinduene, enda herskapet

var vekk. Og arbeiderne kunne høre tummel av dans og fest.

Om Kubberød fortalte han:

Den tiden jeg var gjeter der, bodde Hjortås i hovedbygningen. Han døde tidlig, for sønnen kom hjem fra sjøen med «sorte kopper». Gården var viden kjent som tilholdssted for nisser. De føret hestene tidlig om morgenen. En gang lå jeg i høyet og kikket på dem gjennom sprekke- ne i bordveggen. Hvordan de så ut? Huttetu. Små og farlige. Bugge fortalte videre:

Det var mange nedgravde skatter, men de var godt gjemt og vanskelige å finne. Siden jeg var en neve stor har jeg hørt om en skatt som var nedgravd bak Rosnestangen. Jeg så ofte et blått lys i bakken der når jeg lå ute i sundet og fisket. Det skinner bestandig et lys der det er nedgravd penger eller noe av pengers verdi.

Og i skogen ved Kveabakken på Reier ligger også en skatt urørt den dag i dag.

Frithjof Evensen